

WASA DAGBLAD

LOKALA NYHETER

WÄRTSILÄ

Karibiska Aruba satsar på smart energilagring – Wärtsilä bygger jättelager för el

I DAG

LEDARE

Inverkar El Niño på oss här i Finland?

El Niño föds 10 000 kilometer bort i Stilla havet, men frågan om den angår Finland är inte längre akademisk. Den angår oss alla.

Vi tänker först på vädret. El Niño värmer upp havet vid ekvatorn och rubbar hela atmosfärens schackbräde. För oss i Norden betyder det oftast inte direkt dramatik, men en högre sannolikhet för mildare, blötare och mer instabila vintrar. Världsmeteorologiorganisationen WMO varnar nu för att nuvarande El Niño kan bli ett av de starkaste sedan 1950 och nå sin topp i december 2026.

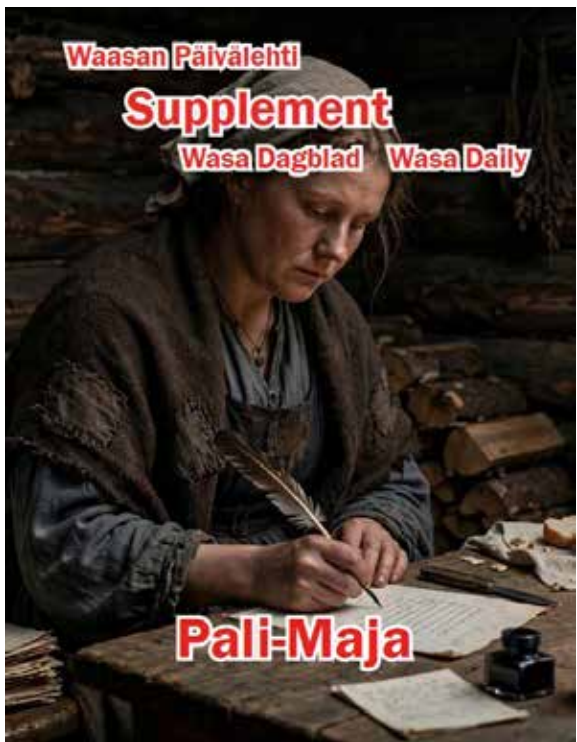
Men den verkliga konsekvensen för Finland är inte temperaturen utan ekonomin. Forskare vid Aalto-universitetet har visat att storskaliga vädercykler som El Niño påverkar upp till två tredjedelar av världens odlingsmark. När det blir torka i Brasilien, översvämning i Sydostasien och skogsbränder i Australien, då stiger

världsmarknadspriserna på vete, kaffe, kakao och vegetabiliska oljor. Det märks i kassan på K-Market och i foderpriserna för den österbottniska mjölkbonden.

Dessutom påverkar El Niño energi och logistik. Som OECD påpekade i sin senaste rapport kan ett starkt El Niño höja vintertemperaturerna på norra halvklotet och minska efterfrågan på energi - goda nyheter för gaspriserna. Solinstrålningen över Skandinavien kan samtidigt ligga 5-25% under det normala.

Poängen är: Finland är säkrare än de flesta. Vi är ett av få länder med ett nio månaders spannmålsberedskapslager. Men i en global ekonomi finns inga vädermässiga öar. Därför är El Niño inte ett exotiskt väderfenomen - det är ett stresstest för vår försörjningsberedskap, vår inflation och vår solidaritet.

Photo Supplement

LOKALA NYHETER

WÄRTSILÄ

Karibiska Aruba satsar på smart energilagring – Wärtsilä bygger jättelager för el

Nytt batterisystem ska stärka elförsörjningen, öka användningen av sol och vind och bidra till lägre elkostnader. Projektet blir finländska Wärtsiläs största energilagringssatsning hittills i Karibien.

Den karibiska paradisen Aruba tar ett viktigt steg mot en mer hållbar och driftsäker elförsörjning. Finländska Wärtsilä har tecknat ett avtal med öns energibolag Water- en Energiebedrijf Aruba (WEB Aruba) om att integrera och optimera öns elproduktion med hjälp av avancerad teknik och ett stort batterilager.

Anläggningen får en effekt på 35 megawatt och en lagringskapacitet på 70 megawattimmar. Det innebär att batterierna kan leverera 35 megawatt under ungefär två timmar vid full effekt. Systemet ska samordnas med öns befintliga kraftproduktion från vind, sol och motorbaserade kraftverk.

Målet är att göra elnätet stabilare, använda den förnybara energin effektivare och minska kostnaderna för elförsörjningen. Sol- och vindkraft producerar inte alltid el när efterfrågan är som störst. Med batterilagring kan överskottet sparas och användas när behovet ökar eller produktionen från förnybara källor sjunker.

Wärtsilä levererar en helhetslösning som omfattar projektering, upphandling och byggnadsarbeten. Till detta

kommer ett energihanteringssystem som samordnar produktion och lagring, avancerade prognoser samt löpande underhåll och teknisk support.

Enligt WEB Arubas vd Alfredo Koolman stöder avtalet bolagets ambition att producera renare el och maximera nyttan av förnybara energikällor. Wärtsiläs Risto Paldanius framhåller att lösningen också ska förbättra leveranssäkerheten och pressa kostnaderna.

Beställningen bokfördes under tredje kvartalet 2026. Den slutliga överlämningen planeras till andra kvartalet 2028.

Wärtsilä har redan levererat motorer och utrustning till fem kraftverksprojekt på Aruba, med en sammanlagd installerad effekt på 230 megawatt. Det nya batteriprojektet fördjupar därmed ett långvarigt finländskt samarbete med öns energisektor.

Källa: Wärtsilä, pressmeddelande 13.10.2026: Wärtsilä optimerar Arubas elproduktion med integrerade lösningar.

ALMA

Klimatkras, religiöst våld och falska sanningar – Alma bjuder in till heta debatter i Vasa

Tre angelägna föreläsningar ska väcka tankar om vår tids stora konflikter. Först ut är Arktis, där uppvärmningen går snabbare än på många andra håll på jorden.

Hur påverkas vår framtid när klimatet förändras, människor tappat förtroendet för gemensam kunskap och religion används för att rättfärdiga våld? Det är några av frågorna

VÄLFÄRDSOMRÅDEN

VÄLFÄRDSOMRÅDET

Räddningsfordon i Wärtsilä-området på tisdag – en omfattande olycksövning ska hållas i Vasa på tisdagen

Om fler räddningsfordon och myndigheter än vanligt ses i Vasklot på tisdagen är orsaken en planerad övning och inte en faktisk allvarlig olycka.

Tisdagen den 20 oktober 2026, från kl. 9.30 till 13.00, kommer Österbottens räddningsavdelning att organisera en övning vid större olyckor i området Wärtsilä Finland Oy i Vasa. Utöver Wärtsilä kommer andra myndigheter att delta i övningen.

Övningen kommer att hållas i Wärtsilä-området vid Industrigatan 1, Vaskiluoto, och dess omgivning. Flera utryckningsfordon och representanter för olika myndigheter kan röra sig i området under övningen.

Målet är att öva operationer i situationer där en olycka kräver samarbete mellan flera myndigheter och andra aktörer. Övningar vid större olyckor är en viktig del av beredskapen: i en verklig kris finns det ingen tid att förlora, och olika aktörer måste veta hur de ska agera tillsammans.

Enligt ett pressmeddelande från Velfärdsområdet utgör övningen ingen fara för åskådare. Övningen kan verka allvarlig för en utomstående, men dess syfte är precis motsatsen: att säkerställa att en möjlig verklig nödsituation kan hanteras så effektivt som möjligt.

De som rör sig i Vasklot bör dock följa myndigheternas instruktioner och låta de som deltar i övningen arbeta i fred.

Källa: Velfärdsområdet i Österbotten

FINANSMINISTERIET

Färre välfärdsområden – receptet för en starkare vård?

Finlands välfärdsområden kan bli betydligt färre. Finansministeriet vill se en reform som ska göra det lättare att

klara framtidens vård, socialtjänst och räddningsväsende.

Finlands nuvarande modell med välfärdsområden står inför hårda prövningar. Befolkningen förändras, servicebehovet ökar och kostnaderna stiger. Finansministeriet anser därför att nästa regeringsprogram bör innehålla tydliga åtgärder för att stärka områdenas förmåga att ordna tjänster över hela landet.

Ett av de mest långtgående alternativen är att minska antalet välfärdsområden betydligt. Ett annat är att koncentrera ansvaret för vissa uppgifter och samtidigt tvinga fram ett betydligt närmare samarbete mellan områdena genom lagstiftning.

Det tredje alternativet är ännu mer genomgripande: staten skulle ta över ansvaret för att ordna tjänsterna.

Finansministeriet vill också koncentrera ansvaret för den specialiserade sjukvården, utan att skapa nya administrativa nivåer. Samtidigt bör sjukhusnätet anpassas till den framtida befolkningsutvecklingen och behovet av vård.

Även finansieringsmodellen behöver enligt ministeriet förnyas snabbare. Finansieringen bör bli mer förutsägbar och stabil, samtidigt som alternativ till dagens behovsbaserade modell bör utredas.

Målet är tydligt: välfärdsområdena måste få bättre möjligheter att klara sitt uppdrag – men också starkare incitament att bromsa kostnadsökningen.

Frågan kan bli en av nästa regeringsperiods stora politiska strider.

Källa: Finansministeriet.

WASA DAGBLAD
Nästan allt Du behöver veta
på 12 sidor
vpress.fi

NYHETER

som står i centrum för medborgarinstitutet Almas nya föreläsningsserie Kuumottavia aiheita under läsåret 2026–2027.

Serien tar upp svåra och ibland kontroversiella samhällsfrågor med hjälp av sakkunniga föreläsare och forskningsbaserad kunskap. På programmet står bland annat klimatförändringen, farorna med populistiska motsättningar, mediekunnighet, etik och våld i religionens namn.

– De öppna föreläsningarna ger möjlighet att ta del av experternas perspektiv och fördjupa förståelsen för aktuella frågor, säger ledande rektor Sannasirkku Autio.

Först ut: Arktis under press

Den första föreläsningen, Kuumottava Arktis (Det brännande Arktis), ordnas onsdagen den 28 oktober 2026 klockan 18.00–19.30 i festsalen på andra våningen vid Medborgarinstitutet Alma, Kyrkoesplanaden 15 i Vasa. Föreläsningen är på finska, öppen för alla och gratis.

Föreläsare är Johanna Ikävalko, direktör för Centrum för geopolitik, fred och säkerhet vid UiT Norges arktiska universitet i Tromsø. Hon tar upp vad den snabba uppvärmningen och avsmältningen i Arktis innebär för resten av världen, vilka risker vi behöver förbereda oss på och om den gröna omställningen kan bromsa utvecklingen.

Två nya perspektiv i februari

Den 3 februari 2027 diskuteras vad som händer när vår gemensamma uppfattning om vad som är sant och tillförlitligt rubbas. Föreläsare är postdoktorala forskaren Annastiina Kallius från Helsingfors universitet.

Den 10 februari står religiösa konflikter i fokus. Professor Aini Linjakumpu från Lapplands universitet föreläser om hur rädsla kan ersättas med bättre kunskap om religioner.

Målet är att ge publiken mer än färdiga svar: också redskap att förstå en allt mer komplicerad värld.

Källa: Vasa stad, pressmeddelande 14.10.2026.

UNIVERSITET

ÅBO AKADEMI

NYHETER

YLE

Yles live-turné bjuder på unginnehåll på scen på fem orter i Finland Tvåspråkiga föreställningar i Vasa 10.11

Föreställningarna kombinerar journalistik och teater med ljud, bild, ljus och tal. Bild: Johanna Kannasmaa / Yle

Vad är egentligen en nyhet? Vem bestämmer vad som blir en nyhet? Och var går gränsen mellan en passionerad fotbollssupporter och en huligan?

Det är några av frågorna som Yle vill undersöka när konceptet Yle Live ger sig ut på turné i Finland i november. Turnén är en del av Yles 100-årsjubileum och besöker fem städer: Vasa, Seinäjoki, Jyväskylä, Lahtis och Villmanstrand.

Först ut är Vasa den 10 november, där föreställningen på Ritz blir tvåspråkig. Det blir både en dagföreställning och en kvällsföreställning, klockan 13 respektive 19.

På scen möter publiken flera bekanta ansikten från Yles ungdoms- och nyhetsinnehåll. Bland de medverkande finns Aino "Aikku" Silkelä från YleX, Mikael Salmelainen från podcasten Menny pahaks, Pyry Vaismaa från Yle Mix, Jenni Matikainen från Yle Kioski, Charlotte "Challe" Lindberg från Yle Watt och Saku Manneh från Yle Galax. Även Yles USA-korrespondent Ilmari Reunamäki deltar. Dessutom finns minst en journalist från den lokala Yle-redaktionen med på varje ort.

Föreställningen är drygt en timme lång och riktar sig framför allt till 15-19-åringar. Men formatet är

långt ifrån en traditionell nyhets-sändning. Journalistik blandas med teater, bilder, ljud, ljus och scenframträdanden.

Det handlar också om att visa vad som händer bakom rubrikerna. Bland frågorna finns hur en arbetsdag i Vita huset kan se ut och hur nyhetsjournalister arbetar när de försöker avgöra vad som faktiskt är viktigt.

Under turnén tar dessutom YleX eftermiddagsprogram med sig sin radiostudio. Aikku och Melli sänder live från turnéorterna klockan 13-17, så publiken får en chans att se radioarbete på nära håll.

Dagföreställningarna är gratis för elever vid lokala andra stadiets läroanstalter. Kvällsföreställningarna är öppna för allmänheten och kostar 10 euro.

Efter Vasa fortsätter turnén till Seinäjoki den 11 november, Jyväskylä 12-13 november, Lahtis den 16 november och Villmanstrand 17-18 november.

Lahtisföreställningen spelas dessutom in och visas på Yle Arenan den 22 december samt i Yle TV2 under december.

Vasa: Ritz, 10 november kl. 13 och 19. Föreställningen är tvåspråkig.

Källa: Yle, 5.10.2026

NYHETER

Åbo Akademi tar sikte på framtiden – stora utbildningsreformen godkänd

Nu är beslutet fattat. Åbo Akademi går vidare med en omfattande utbildningsreform som ska ge studerande bredare kunskaper – men förändringen innebär också att vissa utbildningar får en ny framtid.

Åbo Akademis styrelse godkände den 6 oktober resultatet av de omställningsförhandlingar som genomförts under hösten. Därmed kan universitetets stora utbildningsreform gå vidare.

De nya, bredare kandidatprogrammen ska införas från läsåret 2027-2028. Målet är en tydligare och mer sammanhållen utbildningsstruktur där studerande tidigt får möta flera kunskapsområden innan de väljer en mer specialiserad inriktning.

Tanken är att utbildningarna ska bli både mer attraktiva och bättre anpassade till framtidens arbetsliv. Samtidigt vill Åbo Akademi använda sina undervisningsresurser effektivare och skapa bättre förutsättningar för universitetet att även framöver erbjuda ett brett utbildningsutbud.

Musik och ryska påverkas

Reformen innebär också tydliga förändringar. Musikvetenskap försvinner som huvudämne på kandidatnivå, men ämnet fortsätter på magisternivå.

Utbildningen i ryska språket och litteraturen föreslås upphöra. Det beslutet kräver ännu behandling av Undervisnings- och kulturministeriet, och rektor har fått i uppdrag att fortsätta diskussionerna med ministeriet.

Omställningsförhandlingarna avslutades den 25 september. Parterna var överens om de flesta frågorna, men hade olika syn på förändringarna inom musikvetenskap samt ryska. Förhandlingarna innehöll inga förslag om uppsägningar.

Nu fortsätter det praktiska arbetet. Kurser, studiegångar och pedagogiska lösningar för

TIKANOJA

Konstnären som vägrade följa reglerna – nu får Elin Danielson-Gambogi sin stora revansch

Från Åland till Paris och Italien: den finländska konstnären levde på sina egna villkor. Nu möter publiken hennes verk i Vasa – och snart i en stor retrospektiv i Helsingfors.

En självständig kvinna, en orädd konstnär och ett liv som bröt mot sin tids förväntningar. Elin Danielson-Gambogi (1861–1919) hörde till sin generations framstående finländska konstnärer, men hennes liv och verk har länge fått mindre uppmärksamhet än de förtjänar. Nu håller intresset på att förändras.

I Vasa kan konstpubliken redan bekanta sig med hennes målningar på Tikanojas konstmuseum, där de ingår i utställningen om Önningeby konstnärskoloni. Och våren 2027 riktas blickarna mot Helsingfors, där konstmuseet Ateneum öppnar en omfattande utställning om konstnärens liv och karriär.

Levde långt före sin tid

Danielson-Gambogi var inte någon som gärna lät sig styras av omgivningens förväntningar. Hon reste ensam i Europa, sökte inspiration i storstädernas liv och rörde sig i miljöer där kvinnor förväntades uppträda betydligt mer återhållsamt. Restaurangbesök, ostron, cigaretter och sena kvällar hörde till den livsstil som bidrog till hennes rykte som en självständig och bohemisk person.

Hennes frispråkighet och okonventionella sätt kunde samtidigt göra yrkeslivet besvärligare. Som lärare

uppfattades hon som alltför självständig och bohemisk, och hon fick inte den ledande ställning vid konstskolan som hennes kunnande kunde ha motiverat.

Ändå var hennes konstnärliga begåvning svår att bortse från. Hon vågade skildra vardagen och människors privata stunder på ett direkt och realistiskt sätt, utan att alltid anpassa sig till samtidens föreställningar om vad en kvinnlig konstnär borde måla.

Ett av hennes uppmärksammade verk är Efter frukosten, där det vardagliga motivet får en ovanligt omedelbar och jordnära behandling. Även målningen Mor från 1893 och hennes Självporträtt från 1900 hör till de verk som lyfts fram i samband med hennes konstnärskap.

Åland blev en viktig mötesplats

En del av hennes historia är knuten till Önningeby på Åland. Konstnärskolonin, som grundades 1886 på initiativ av Victor Westerholm, räknas som Finlands första konstnärskoloni. Westerholm bjöd in konstnärsvänner till sitt sommarställe Villa Tomtebo för att måla och umgås.

Redan den första sommaren kom bland andra Fredrik och Nina Ahlstedt, Elin Danielson-Gambogi, Alexander Federley, Hanna Rönnerberg och svensken J.A.G. Acke dit. Önningeby blev en mötesplats där konstnärer kunde arbeta tillsammans och inspireras av det åländska landskapet.

Över 200 verk visas i Ateneum

Ett förnyat intresse för Danielson-Gambogi har också väckts genom författaren Salla Leponiemis bok om hennes liv och konst.

Ateneums retrospektiva utställning pågår enligt de presenterade uppgifterna från 9 april till 19 september 2027. Över 200 verk ska visas, däribland målningar från privata samlingar i Finland och Italien. Urvalet omfattar också verk som inte tidigare har visats i Finland.

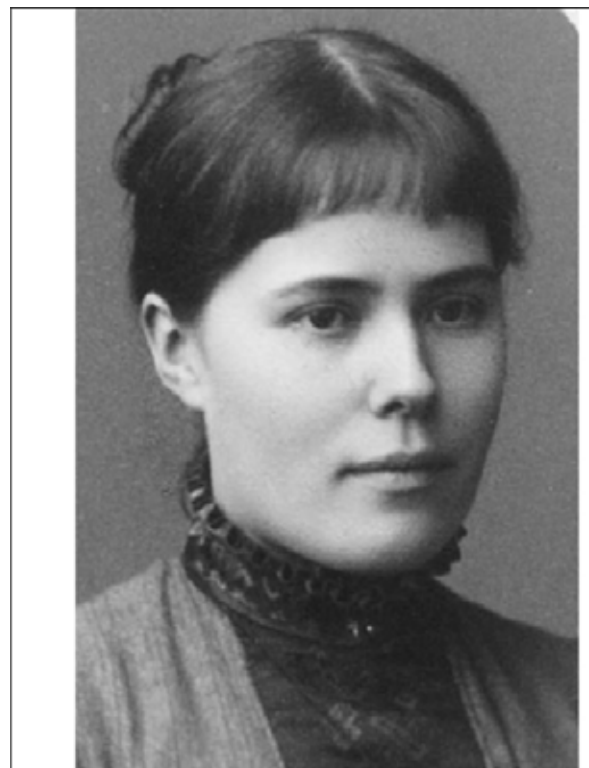
Utställningen belyser hennes konstnärliga utveckling och perioder i Paris, Bretagne, på Åland och i Italien. Även verk av samtida konstnärsvänner, bland andra Akseli Gallen-Kallela och Pekka Halonen, ska ingå.

Danielson-Gambogis historia handlar inte bara om målningar. Den handlar också om en kvinna som försökte skapa, resa och leva självständigt i en tid då sådana val kunde väcka motstånd. Nu får en ny publik möjlighet att upptäcka varför hennes konst fortfarande väcker intresse.

Utställning i Vasa: Tikanojas konstmuseum, i utställningen om Önningeby konstnärskoloni.

Utställning i Helsingfors: Ateneum, Brunnsgränd 2. 9.4–19.9.2027.

Referenser: Ateneum, uppgifter om den planerade retrospektiva utställningen; information om Önningeby konstnärskoloni och Salla Leponiemis bok om Elin Danielson-Gambogi.

Elin Danielson-Gambogi (1861–1919)
Photograph of the Finnish painter Elin Danielson-Gambogi (1880)
Ateli Uno Rosendahl / Museiverket.
Public domain

SOFIA VIRTA

Rättvisan riskerar att fastna i kö – brottsoffer kan få vänta i åratal

Färre åklagare, fler ärenden och uppskjutna rättegångar. Nu varnar De Grönas ordförande Sofia Virta för att nedskärningar kan försvaga rättsstaten.

Att anmäla ett brott är ofta ett svårt steg. Men vad händer när den som söker rättvisa sedan måste vänta i månader eller år? Finlands gröna parti varnar för att planerade personalminskningar inom åklagarväsendet kan förvärra en redan allvarlig situation.

Partiordföranden Sofia Virta kräver att statsminister Petteri Orpos regering stoppar nedskärningarna och tryggar rättsvårdens finansiering på lång sikt.

Väntetiden har redan fördubblats
nligt regeringens budgetförslag för 2027 beräknas den genomsnittliga tiden för åtalsprövning bli 5,6 månader. År 2025 var motsvarande tid 2,7 månader.

Samtidigt väntas antalet öppna ärenden öka från omkring 28 000 till över 45 000.

Virta anser att utvecklingen är särskilt oroande eftersom personalen samtidigt hotas av nedskärningar. Hon lyfter fram situationen för offer för våld mot kvinnor, våld i nära relationer och sexualbrott. En utdragen rättsprocess kan förlänga den psykiska belastningen och göra det svårare för offren att gå vidare med sina liv.

Rättegångar kan skjutas upp

Enligt en kontakt som Virta uppger sig ha fått från en åklagare i södra Finland kan personalminskningarna uppgå till hela 17 procent. Redan planerade rättegångar kan behöva ställas in eller överföras till andra åklagare, vars kalendrar på vissa håll redan är fullbokade fram till 2028.

Långa väntetider drabbar inte bara brottsoffer. Även misstänkta har rätt att få sina ärenden behandlade utan onödigt dröjsmål. Dessutom kan vittnens minnen försvagas och brottsmisstankar i värsta fall preskriberas.

”Rättvisa måste fungera i praktiken”

Virta betonar också att åklagarnas arbetsbelastning

inte kan öka hur mycket som helst utan konsekvenser för kvaliteten och personalens ork.

Hon kräver att regeringen avstår från nedskärningarna och säkerställer tillräckliga resurser för hela rättskedjan, från brottsutredning till åtal och domstolsbehandling.

Frågan handlar ytterst om förtroendet för samhället: lagstadgade rättigheter har begränsat värde om människor inte får sina ärenden avgjorda inom rimlig tid.

Källa: Vihreät – De Gröna, pressmeddelande den 13 oktober 2026.

CRISTOFFER INGO

Skraplotten gör comeback som julklapp – vinnaren får själv hämta pengarna!

En gammal presenttradition kan snart återvända. Nya regler ska göra det möjligt att ge bort skraplotter igen – utan att mottagaren måste registrera sig som spelare.

En skraplott i julklapp kan bjuda på både spänning och ett glatt överraskningsmoment. Men sedan början av 2024 har en viktig detalj satt käppar i hjulet: den som köpt lotten har också varit den enda som kunnat lösa in en eventuell vinst.

Nu vill regeringen ändra reglerna.

Enklare att ge bort turen

Enligt ett lagförslag ska den som får en skraplott i present i fortsättningen själv kunna hämta ut vinsten. Förslaget välkomnas av Svenska folkpartiet (SFP).

Riksdagsledamoten Christoffer Ingo anser att förändringen är både praktisk och rimlig. Om någon får en lott i julklapp är det naturligt att också den personen ska kunna ta emot vinsten.

En viktig åldersgräns kvarstår

Det blir inte fritt fram för vem som helst att lösa in en vinst. Mottagaren måste ha fyllt 18 år och kunna styrka sin identitet. Däremot ska personen inte behöva vara registrerad som spelare.

Den som köper lotten måste fortfarande vara registrerad och identifiera sig vid köpet. Kraven ska alltså fortsätta motverka spel bland minderåriga och upprätthålla ansvarsfulla rutiner.

När börjar de nya reglerna gälla?

Regeringen föreslår att ändringen träder i kraft så snart som möjligt. Den tillfälliga lagen är tänkt att gälla till den 30 juni 2027. Därefter ska motsvarande möjlighet fortsätta utan avbrott genom den nya spellagstiftning som planeras träda i kraft den 1 juli 2027.

Det handlar alltså om en ganska liten regeländring – men en som kan göra julklappshandeln lite enklare. Och om skraplotten visar sig vara en fullträff får mottagaren själv ta hand om glädjen och vinsten.

Källa: Svenska folkpartiet, pressmeddelande

ANNA-MAJA HENRIKSSON

17 miljoner öbor vill bli hörda – Henriksson lyfter skärgårdens vardag i Bryssel

Färjor, mobilnät och tillgång till vård är inga lyxproblem för människor som bor på öar. Nu kräver EU-parlamentarikern Anna-Maja Henriksson att öbornas verklighet får större plats i Europas beslut.

Hur långt är det till närmaste hälsocentral? I skärgården kan svaret bero på tidtabellen för nästa färja – inte bara på antalet kilometer.

Det var ett av budskapen när Anna-Maja Henriksson, Europaparlamentarikern för Svenska folkpartiet (SFP) och vice ordförande i Renew Europe-gruppen, tog upp öbornas situation i en debatt om EU nya östrategi i Strasbourg den 8 oktober.

500 finska öar saknar fast förbindelse

Cirka 17 miljoner människor i EU bor på öar. I Finland finns omkring 500 bebodda öar utan fast förbindelse till fastlandet.

Henriksson vill att EU lagstiftning och politik bättre ska ta hänsyn till deras särskilda behov. En fungerande vardag kräver att färjorna går, mobilnäten fungerar, vårderna är tillgängliga och företagen kan hålla verksamheten igång året runt.

Skärgården är också en säkerhetsfråga

Att hålla öarna levande handlar enligt Henriksson inte enbart om service och livskvalitet. I ett förändrat säkerhetsläge är fungerande samhällen och infrastruktur också en del av Europas och Finlands beredskap.

Om människor och företag försvinner från öarna riskerar även den lokala infrastrukturen och samhällsservicen att försvagas.

Besluten måste utgå från verkligheten

EU nya östrategi ska hjälpa unionen att bättre beakta öarnas speciella förutsättningar. Henriksson vill att de människor som faktiskt bor på öarna ska få större inflytande när besluten fattas.

Budskapet är konkret: avstånd ska mätas också i restid och tillgång till service. För den som väntar på färjan är en skola, butik eller läkare inte nära bara för att den ligger några kilometer bort.

Källa: Svenska folkpartiet, pressmeddelande

INTERNATIONELLA NYHETER

TRUMP-PUTINS DIESELAVTAL

Trump-Putin-dieselavtalet väcker upprördhet: Är billigt bränsle vårt hjälp till Ryssland?

Rysk diesel förväntas nå de globala marknaderna efter en tillfällig lättnad i amerikanska sanktioner. Trump lovar lättnader från bränslepristryck, men kritiker varnar för att avtalet kan ge nya intäkter till Moskva medan kriget mot Ukraina fortsätter.

USA:s president Donald Trump tillkännagav en dieselöverenskommelse med Ryssland i oktober och sade att åtgärden skulle bidra till att öka bränsletillgången och lindra de höga priserna. Beslutet har väckt hård kritik eftersom det verkar stå i konflikt med Washingtons tidigare försök att begränsa ryska energiintäkter efter invasionen av Ukraina.

Ett förbud infört efter invasionen

År 2022 antog USA lagen om att sluta importera rysk olja, vilket förbjuder import av ryska energiprodukter som omfattas av lagstiftningen. Åtgärden var avsedd att minska Moskvans inkomster och svara på Rysslands angrepp på Ukraina.

Det nya dieselarrangemanget väcker frågor om hur administrationens tillfälliga sanktionslättnader passar in i den rättsliga ramen. Administrationen har meddelat en tillfällig lättnad i restriktionerna, medan lagstiftare och kritiker har ifrågasatt beslutets laglighet och dess konsekvenser för sanktionspolitiken.

Grahams sanktionsförslag sänder ett annat budskap

Den republikanske senatoren Lindsey Graham har drivit på lagstiftning som syftar till att öka trycket på länder som köper rysk olja och gas. Förslaget har inkluderat möjligheten till tullar på upp till 500 procent på vissa länder som stödjer Rysslands energihandel.

Det finns en viktig skillnad: Grahams förslag är inte detsamma som en lag som redan gäller. USA har dock infört separata tullåtgärder mot länder som köper rysk olja. Kontrasten mellan försök att straffa köpare av rysk energi och det nya dieselarrangemanget har intensifierat den politiska kontroversen.

Varje energirubbel räknas

Rysslands olje- och bränsleexport genererar intäkter för en stat som för ett fullskaligt krig mot Ukraina. Ett enda dieselavtal kommer inte att avgöra hur länge kriget pågår, men energiinkomster hjälper till att upprätthålla

Rysslands ekonomi och dess förmåga att fortsätta militära operationer.

Den mänskliga kostnaden är fortfarande förödande. Ukrainare fortsätter att dö som en följd av Rysslands invasion, medan ryska soldater också förlorar livet i ett krig som inleddes av deras lands ledarskap.

Varför pressas Ukraina?

Trump har kritiserat Ukrainas president Volodymyr Zelenskyj och ifrågasatt hans ledarskap. Dessa uttalanden har ökat oron över att Washington sätter press på landet att försvara sig samtidigt som de lägger otillräcklig vikt vid Rysslands ansvar för att ha startat kriget.

Diplomati är avgörande, och lägre bränslepriser skulle gynna konsumenterna. Men en varaktig fred kan inte byggas enbart genom att lätta på det ekonomiska trycket på angriparen samtidigt som man kräver eftergifter från offret för invasionen.

Den centrala frågan är inte om bränsleförsörjningen spelar någon roll. Det gör de. Det är om en kortsiktig ekonomisk fördel rättfärdigar en politik som kan stärka Ryssland ekonomiskt och försvaga det internationella trycket att avsluta kriget.

Källor: USA slutar importen av rysk olja (2022); Senator Lindsey Grahams föreslagna lagstiftning om sanktioner mot Ryssland.

KLIMATFÖRÄNDRINGEN

COPERNICUS

Jorden kokar vidare – september blev den näst varmaste någonsin!

Haven slår värmerekord, Europa törstar efter regn och El Niño växlar upp. Klimatets varningssignaler blir allt tydligare – men utvecklingen går fortfarande att påverka.

September brukar innebära svalare kvällar och höstluft i Europa. Men 2026 bjöd på en helt annan historia. Enligt EU klimattjänst Copernicus blev september den näst varmaste septembermånad som någonsin uppmätts globalt. Samtidigt fortsatte jordens medeltemperatur att ligga över den kritiska nivån 1,5 grader jämfört med den förindustriella tiden.

Det är inte bara en siffra i en klimtrapport. Det handlar om förutsättningarna för jordbruk, vattenförsörjning, natur och människors vardag.

Två månader i rad över 1,5 grader

Den globala medeltemperaturen vid jordytan var 16,27 grader i september. Det var 0,82 grader över genomsnittet för perioden 1991–2020. Jämfört med den uppskattade temperaturen före industrialiseringen var avvikelserna hela 1,63 grader.

Bara september 2023 var varmare. September 2026 låg 0,11 grader under det rekordet.

Att temperaturen under två månader i följd överstiger 1,5 grader betyder dock inte att Parisavtalets långsiktiga temperaturgräns formellt har passerats. Den gränsen bedöms utifrån den långvariga globala uppvärmningen, inte enstaka månader. Men upprepade månader på dessa nivåer visar hur snabbt klimatet förändras.

Haven är varmare än någonsin

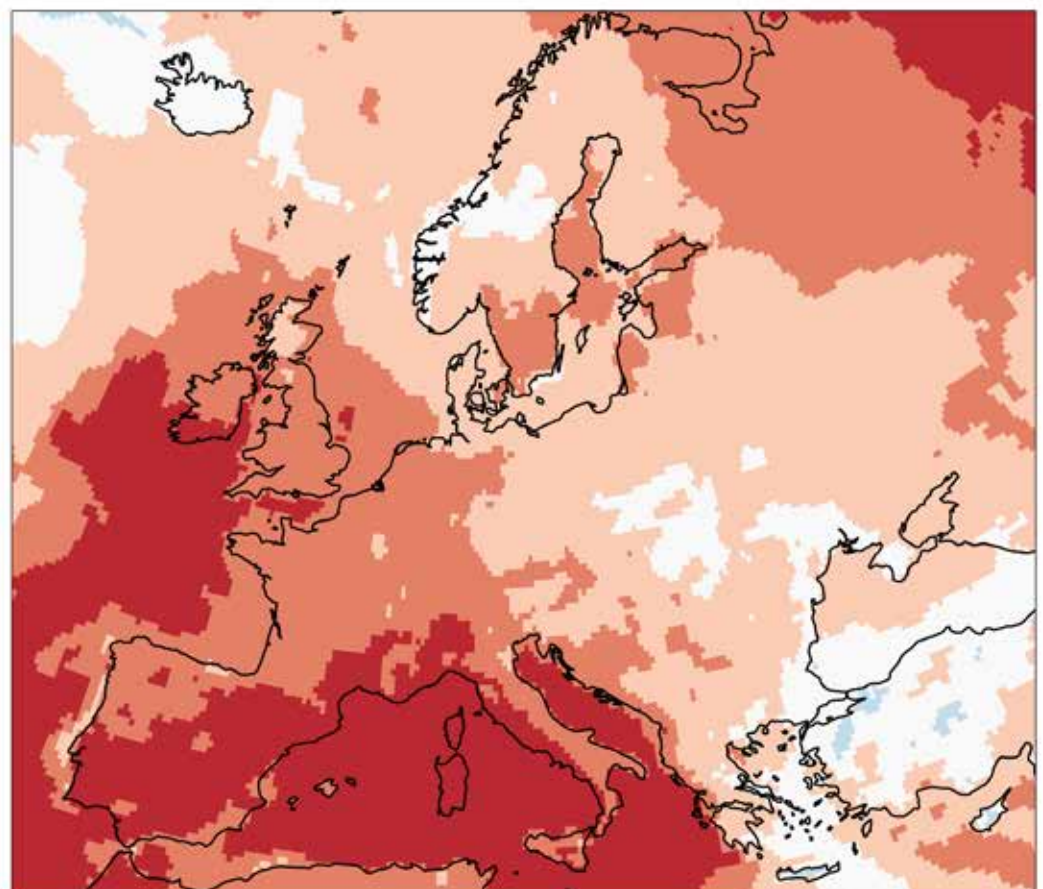
Även världshaven skickar tydliga varningssignaler. Den genomsnittliga ytvattentemperaturen i haven mellan 60 grader sydlig och 60 grader nordlig bredd nådde 21,05 grader. Det var den högsta septembernoteringen i mätserien.

I den del av Stilla havet som används för att följa väderfenomenet El Niño uppmättes en ytvattentemperatur på hela 29,70 grader. Det överträffade toppnoteringarna från de tidigare mycket kraftiga El Niño-perioderna 1982–1983, 1997–1998 och 2015–2016.

El Niño innebär att havsvattnet i delar av det tropiska Stilla havet blir ovanligt varmt. Fenomenet kan påverka vädermönster världen över och förstärka den globala värmen. Den pågående episoden väntas intensifieras ytterligare.

Anomalies and extremes in surface air temperature for September 2026

Data: ERA5 (1979–2026) • Reference period: 1991–2020 • Credit: C3S/ECMWF

The extreme categories ('coolest' and 'warmest') are based on rankings for 1979–2026. The other categories are based on the percentiles of the distribution for the 1991–2020 reference period.

PROGRAMME OF
THE EUROPEAN UNION

IMPLEMENTED BY

Europa svettas – och floderna sinar

Europa hade sin tredje varmaste september någonsin. Västeuropa delade rekordet från september 2023 och låg 2,51 grader över regionens normala septembertemperatur.

Efter en ovanligt varm sommar fortsatte torkan i stora delar av västra, centrala och delar av östra Europa. Floderna Rhen, Donau, Wisla och Garonne–Dordogne hade på vissa sträckor sina lägsta septemberflöden i mätserierna. Det skapade problem för sjöfart, jordbruk och vattenförsörjning.

Norra och nordöstra Europa fick på sina håll mer regn än normalt. I delar av Frankrike och Spanien ledde kraftiga regn mot slutet av månaden samtidigt till översvämningar. Ett varmare klimat innebär alltså inte bara mer torka – utan också större risk för intensiva regn och snabba väderomslag.

Även polarisen ger anledning till oro

I Arktis nådde havsisen sitt årliga minimum på den 14 lägsta nivån i satellitmätningarnas historia. Runt Antarktis var vinterns maximala havsisutbredning den tredje lägsta som uppmätts.

Framtiden är inte förutbestämd

Copernicus klimatchef Carlo Buontempo betonar att mänskligheten fortfarande kan påverka hur långt och hur länge temperaturen överskrider Parisavtalets långsiktiga gräns.

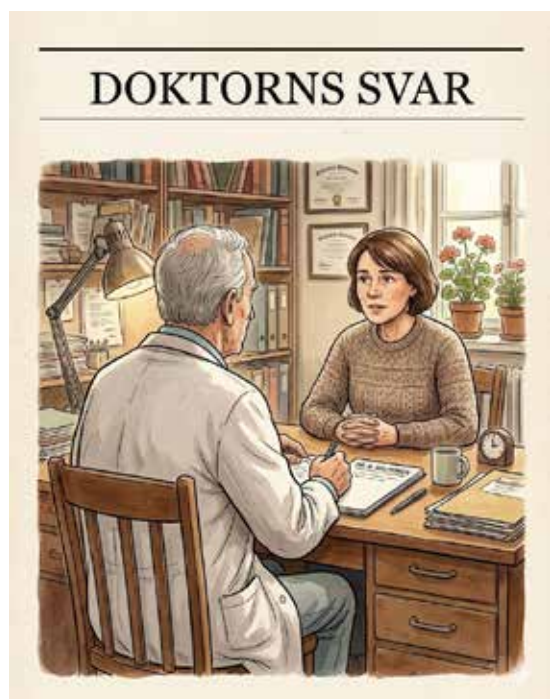
Det finns inga enkla lösningar. Men minskade utsläpp av växthusgaser, effektivare energianvändning, renare energiproduktion och anpassning till extremväder kan göra skillnad.

Jorden skickar tydliga signaler. Frågan är inte längre om klimatet förändras, utan hur snabbt vi väljer att agera.

Källa: Copernicus Climate Change Service, Copernicus: Second warmest September as global temperatures stay above 1.5°C, 12 oktober 2026.

LÄKARENS SVAR

Lungcancer drabbar också den som aldrig har rökt – varför?

Fråga: Påven Leo opererades för lungcancer för någon dag sedan. Hur kommer det sig att han som säkerligen aldrig har rökt fick denna sjukdom?

Svar: Påven Leo XIV har opererats för lungcancer. Enligt Vatikanen vi-sade undersökningarna att han har lungadenokarcinom, en vanlig form av lungcancer. En naturlig fråga är därför: Hur kan man få lungcancer om man aldrig har rökt?

Rökning är den största riskfaktorn för lungcancer, men den är inte den enda. Sjukdomen förekommer också hos personer som aldrig har rökt. I sådana fall kan flera faktorer samverka, och ibland går det inte att fastställa någon enskild orsak.

Det finns flera typer av lungcancer. De delas huvudsakligen in i två grupper: icke-småcellig lungcancer och småcellig lungcancer. Den förstnämnda gruppen står för ungefär 85 procent av fallen. Till den hör bland annat adenokarcinom, som ofta uppstår i de yttre delarna av lungorna och är den vanligaste typen även bland personer som aldrig har rökt. Småcellig lungcancer har en starkare koppling till rökning.

Vilka andra faktorer kan spela in? Radon i inomhusluften är en viktig riskfaktor också för icke-rökare. Radon är en osynlig, luktfri radioaktiv gas som kan tränga in från marken. Även passiv rökning, luftföroreningar och exponering för vissa ämnen i arbetsmiljön, exempelvis asbest, kan öka risken. Ålder och ärftliga eller förvärvade genetiska förändringar kan också ha betydelse.

Ibland utvecklas cancer trots att personen inte har någon känd riskfaktor. Det betyder inte att någon har gjort något fel – cancer kan uppstå genom förändringar i cellernas arvs massa som vi inte kan förklara fullt ut.

Kan lungcancer förebyggas? Det viktigaste är att inte röka och att undvika passiv rökning. Radonhalten i bostaden kan vid behov mätas, och förhöjda halter kan åtgärdas.

Påvens sjukdom påminner oss om att lungcancer inte enbart är en rökares sjukdom. Tidig upptäckt kan förbättra behandlingsmöjligheterna, men det finns ännu ingen allmän screening som rekommenderas för alla. Vid långvarig hosta, blod i upphostningar eller nyligen upptäckt andnöd bör man kontakta vården.

PEST

Pestlarm från USA – amerikaner uppmanas lämna Ryssland omedelbart

Ett namn från historiens mörkaste kapitel har plötsligt dykt upp i dagens nyhetsflöde: pesten. USA uppmanar nu sina medborgare i Ryssland att lämna landet omedelbart. Men hur allvarligt är läget egentligen?

Pesten förknippas framför allt med digerdöden, den enorma pestpandemi som på 1300-talet spred sig över Europa och dödade miljontals människor. Sjukdomen orsakas av bakterien *Yersinia pestis*. Under medeltiden spreds den framför allt genom loppor som levde på infekterade gnagare. I dag är pesten fortfarande en verklig sjukdom, men den är sällsynt och kan behandlas effektivt med antibiotika om behandlingen sätts in snabbt.

Nu har pesten hamnat i rubrikerna igen efter uppgifter från Irkutsk-regionen i Sibirien. USA ambassad i Moskva meddelade den 6 oktober att den följer rapporter om ett misstänkt fall av lungpest som ska ha lett till en persons död. Samtidigt har det rapporterats om karantänåtgärder och sjukhusstängningar i Irkutsk. USA betonar dock att uppgifterna gäller ett misstänkt fall – inte ett offentligt bekräftat pestutbrott.

Den amerikanska regeringen säger också att dess möjligheter att hjälpa amerikanska medborgare i Ryssland är begränsade, särskilt utanför Moskva.

USA redan gällande nivå 4-varning – ”Do Not Travel” gäller fortfarande. Amerikanska medborgare som befinner sig i Ryssland uppmanas att lämna landet omedelbart. Personer som planerar en resa till Ryssland avråds från att resa, bland annat på grund av säkerhetsrisker och risken för felaktiga frihetsberövanden.

Lungpest är den form av pest som kan spridas mellan människor via luftburna droppar och därför är betydligt mer oroande än den vanligare loppburna formen. Men dagens medicinska situation är helt annorlunda än på medeltiden: sjukdomen kan behandlas med antibiotika.

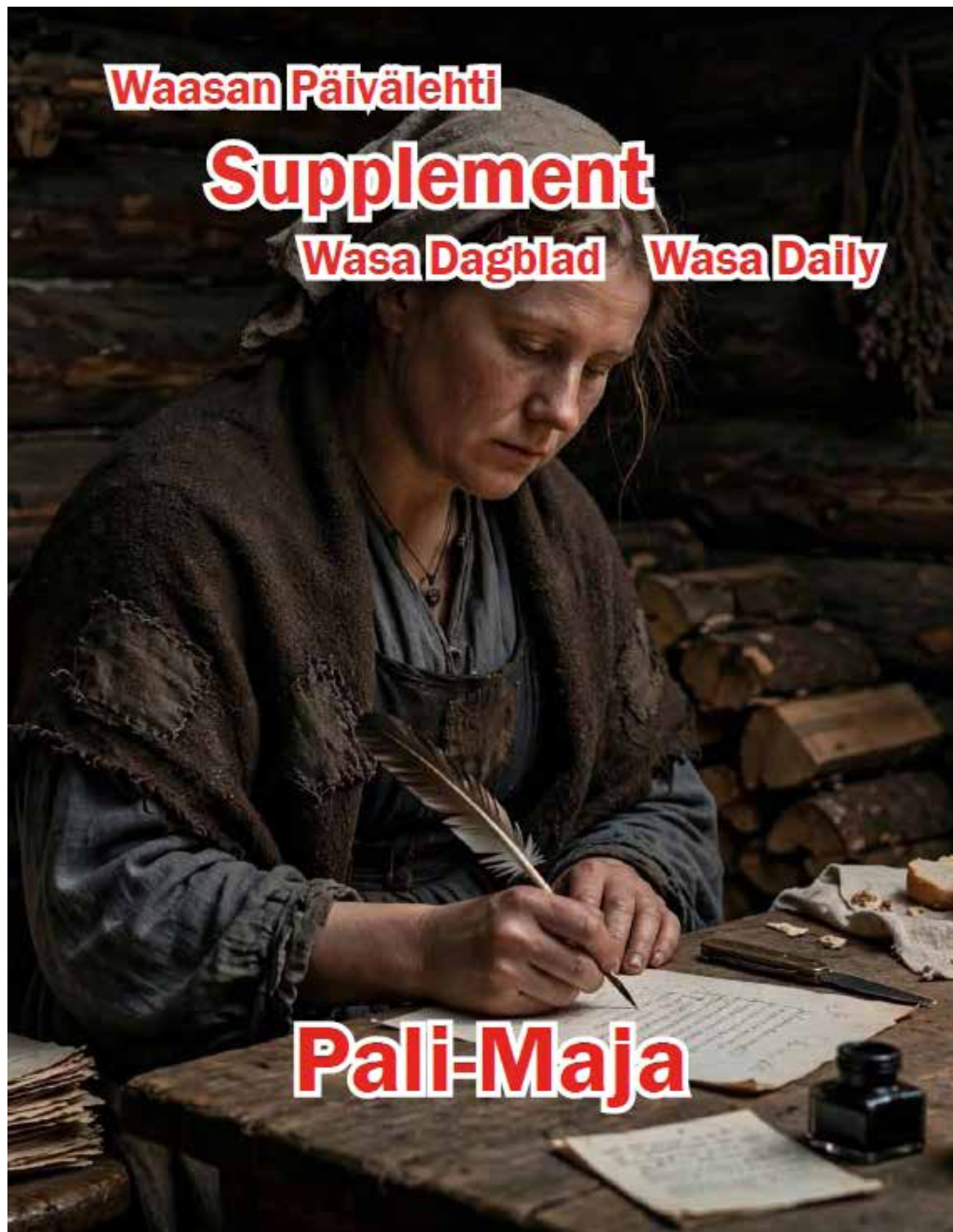
Det finns dessutom en viktig brasklapp. WHO har bedömt risken utanför Ryssland som mycket låg, och ryska myndigheter har rapporterat att undersökningar av kontakter inte visat farliga smittämnen.

Vår kommentar: Uppmaningen till amerikanska medborgare att genast lämna hela Ryssland verkar, utifrån den offentligt kända informationen, något överdriven. Men det kan finnas information bakom det amerikanska beslutet som vi inte har tillgång till. Därför är det klokt att följa utvecklingen – utan att låta ordet ”pest” automatiskt väcka medeltida panik.

Källor: U.S. Embassy Moscow, 6.10.2026; CDC, 24.8.2026; WHO.

PALI-MAJA

Pali-Maja – Pörtoms och Österbottens stora folkdiktare

smeden Matts Mattsson Berg från Rangsby, och paret fick fyra barn. Äktenskapet blev emellertid svårt. Enligt samtida berättelser kämpade maken med alkoholmissbruk, något som kom att sätta djupa spår i familjelivet.

Pali-Maja var sannolikt den första poeten i Finland som i diktform skildrade alkoholens förödande konsekvenser för familjer och samhälle. I sina visor beskriver hon hur kvinnor och barn får lida av missbruk, fattigdom och våld. Dessa texter var ovanligt modiga för sin tid och ger en stark inblick i vardagslivets sociala problem under 1800-talet.

Hennes poesi behandlade många olika ämnen: religion, kärlek, natur, äktenskap, olyckor och död, men också aktuella samhällshändelser. Efter den stora stadsbranden i Vasa år 1852 skrev hon en dikt som skulle trösta dem som förlorat sina hem. Hennes "Vårsång" och andra naturskildringar visar samtidigt en förmåga att med enkla ord uttrycka både tro och livsglädje.

Trots sitt anseende som diktare levde Pali-Maja större delen av sitt liv under enkla förhållanden. Efter makens död försörjde hon sig med små inkomster och kommunalt understöd. Hon bodde i ett rum intill sin mågs smedja och hade det ofta mycket svårt ekonomiskt. Enligt en berättelse tvingades hon under en kall vinter bränna några av sina egna manuskript för att få värme. Därför gick sannolikt en stor del av hennes livsverk förlorat.

Maria Johansdotter Berg (1784–1867), mer känd under namnet Pali-Maja, var en av Finlands tidigaste och mest produktiva kvinnliga poeter. Hon föddes i Pali gårdsgrupp i Pörtom och växte upp i en ovanligt begåvad familj där kunskap, hantverksskicklighet och företagsamhet värdesattes högt. Flera av hennes syskon blev framgångsrika urmakare, smeder och hantverkare, medan Pali-Maja själv kom att göra sig ett namn genom sina dikter och visor.

Redan som 18-åring arbetade hon som skolmästarinna och undervisade barn i flera byar i Närpes. Samtidigt började

hon skriva poesi. Hennes begåvning var uppenbar, och under en resa till Stockholm som ung kvinna lär hennes medresenärer ha kallat henne en "sångfågel". Ryktet om hennes visor spreds över storadelen av Österbotten, där de sjöngs långt efter hennes egen livstid.

Trots sina litterära framgångar präglades hennes liv av motgångar. År 1814 födde hon en son utanför äktenskapet, något som på den tiden betraktades som både skamligt och olagligt. Hon dömdes till böter och fick bära följderna av samhällets fördömande under resten av sitt liv. Senare gifte hon sig med

Omkring femtio av hennes dikter har ändå bevarats för eftervärlden. De samlades och publicerades år 1882 i boken Folkdikter af Maria Berg eller Pali-Maja. I dag betraktas hon som en av de viktigaste gestalterna inom den finlandssvenska folkdiktningen och som en betydande kulturpersonlighet i Österbotten. Hennes minne lever vidare genom hennes visor, de publicerade dikterna och minnesstenen som restes i Pörtom år 1970. Pali-Majas liv berättar om en ovanlig konstnärlig begåvning, men också om styrkan att fortsätta skapa trots fattigdom, motgångar och personligt lidande.

HÄLSA

Det lönar sig att vara lycklig och må bra – risken för demens minskar

Itakt med att våra livslängder ökar och befolkningen åldras står vi inför en obestridd utmaning: hur vi kan minska bördan av neurodegenerativa sjukdomar, såsom demens.

Demens, där Alzheimerssjukdom är den vanligaste formen, har ökat stadigt under de senaste årtiondena. Enligt uppskattningar kommer så många som 139 miljoner människor världen över att leva med de-mens år 2050. Oroväckande nog diagnostiseras över 10 miljoner nya fall varje år – det motsvarar ett nytt fall var tredje sekund.

Men ny forskning erbjuder hopp och en fräsch synvinkel: välbefinnande kan vara nyckeln till att förebygga demens eller åtminstone minska risken för det. Även om de flesta folkhälsostراتيجier fokuserar på biomedicinska insatser, visar ny bevisning att främjandet av psykiskt välbefinnande och positiva känslor kan fungera som ett effektivt verktyg för att bekämpa demens.

Ett årtionde av forskning kopplar välbefinnande till hjärnhälsa

Forskare vid Well-being and Emotion across the Lifespan Lab (WELLab) vid Washington University i St. Louis har publicerat en betydande studie som lyfter fram det starka sambandet mellan välbefinnande och minskad risk för demens. Mer än ett decennium av interdisciplinär forskning pekar övertygande på välbefinnandets skyddande effekter på hjärnan.

Forskningen bygger på data som samlats in från äldre vuxna i Chicago och Illinois sedan 1997. Deltagarna genomförde årliga kognitiva bedömningar och självskattningar av sina känslor och sitt allmänna välbefinnande. Forskarna fann att individer som konsekvent rapporterade höga nivåer av välbefinnande var mindre benägna att drabbas av minnes- och tänkandestörningar, även om de hade biomarkörer för Alzheimers sjukdom. Även om de exakta mekanismerna bakom detta samband ännu inte är fullständigt förstådda, tyder resultaten starkt på att bibehålllet välbefinnande under livets gång kan bidra till att försena eller till och med förhindra uppkomsten av demens.

Välbefinnande – ett skydd mot demens?

Studien väcker en bredare fråga: varför är välbefinnande kopplat till hjärnhälsa? Dr. Emily Willroth, ledare för WELLab, föreslår att det kan finnas flera förklaringar till detta samband. "Personer som rapporterar högre välbefinnande är mer benägna att engagera sig i aktiviteter som vi vet är viktiga för hjärnhälsan, såsom regelbunden fysisk aktivitet, social interaktion och mental stimulans", säger Willroth. Dessa aktiviteter har länge varit kopplade till att minska kognitiv nedsättning, men studien går ett steg längre genom att antyda att välbefinnande också kan fungera som en buffert mot de skadliga effekterna av stress, en känd riskfaktor för demens. Dr. Kyrsten Costlow Hill, en av medförfattarna till studien, förklarar att stress kan skada de system

i hjärnan som ansvarar för att upprätthålla kognitiva funktioner. Högt välbefinnande kan å andra sidan bidra till att stärka individens motståndskraft och skydda hjärnan mot skador.

Vad betyder välbefinnande för dem som redan har demens?

Även om välbefinnande nu ses som en potentiell förebyggande faktor, spelar det också en central roll i att förbättra livet för de som redan lever med demens. WELLab understryker att interventioner som främjar välbefinnande kan öka autonomi, kompetens och känsla av tillhörighet även när demens fortskrider.

Enkla aktiviteter som fysisk aktivitet, utomhusvistelse och socialt umgänge har visat sig vara mycket fördelaktiga för demensdrabbade. Dessa aktiviteter förbättrar inte bara humöret och kognitionen, utan de ökar även livskvaliteten. Dessutom har terapier som inbegriper reminiscens – där människor uppmuntras att reflektera över sina livserfarenheter – visat sig främja känslomässig stabilitet och förbättra det totala välbefinnandet.

Att åldras hemma, istället för att flytta till en institution, har visat sig vara särskilt effektivt för att öka välbefinnandet hos äldre, inklusive dem som lever med demens. Genom att använda enkla anpassningar i hemmet, hjälpmedel och bevara sociala kontakter kan individer uppleva större tillfredsställelse med sina liv. Specialiserade miljöer, såsom demensbyar, som erbjuder en trygg men familjär miljö, har också blivit en modell som bevarar människors värdighet och livskvalitet.

Vägen framåt: Agera nu när vi vet

Även om resultaten är lovande, betonar Dr. Willroth att det inte finns någon "mirakelkur" mot demens. Men bevisen pekar tydligt på att vi kan vidta åtgärder nu för att minska risken för denna förödande sjukdom. Folkhälsosatsningar bör prioritera välbefinnande som en nyckelfaktor för att förebygga de-mens. I en åldrande befolkning kommer behovet av strategier som inte bara behandlar utan också förebygger neurodegenerativa sjukdomar att öka.

Att inkludera välbefinnande i våra dagliga rutiner är inte bara en fråga om att leva lyckligare liv; det kan också vara nyckeln till att bevara kognitiv funktion långt in i ålderdomen. Fysisk aktivitet, socialt umgänge, mindfulness och positiva känslor är alla tillgängliga och effektiva sätt att förbättra både vår mentala och vår hjärnhälsa.

Som forskningen visar ger investeringar i välbefinnande långsiktiga fördelar långt bortom ren lycka – det kan vara nyckeln till att minska antalet demensfall i framtiden. Även om vi inte helt kan eliminera risken för neurodegenerativa sjukdomar, kan steg mot att främja mental och emotionell hälsa minska de-mensrisken för miljontals människor.

I en värld där demens är en av våra mest angelägna folkhälsoutmaningar måste vi agera nu. Att prioritera välbefinnande, både i det personliga livet och i folkhälsopolitiken, kan leda till ett friskare åldrande och i slutändan en minskad börda av demens för individer, familjer och samhället i stort. Att försumma välbefinnande är ett alltför högt pris att betala – för både vårt sinne och vår framtid.

INNEHÅLLET I VÅR TIDSKRIFT ÄR ANSVARSFULLT PRODUCERAT.
VI FÖLJER JOURNALISTREGLERNA.
Läs reglerna: <https://jsn.fi/sv/journalistreglerna-2/>

EVENEMANG

I DAG

SÖNDAGSPROMENAD

Hela Vasa promenerar i dag- söndagens succe fortsätter!

På söndag 4.10 kl. 10:00 samlas glada motionärer vid statyn på Salutorget för den populära söndagspromenaden. 10 kilometer genom vackra Vasa väntar, men takten bestämmer ni – ingen lämnas ensam och kortare sträcka går bra. Efteråt väntar gemensam kaffestund på egen bekostnad. Gratis, trevligt och öppet för alla. Samma tid även 11.10, 18.10, 25.10 och 1.11.

Källa: Evenemanget Sunnuntaikävely, arrangör Vaasan Kävelyklubi ry, Huovinkuja 9 D 2, Vasa.

ART CENTER TORNI

Färgexplosion i Tornet – Kimmo Laitinen intar Vasa!

Konsthösten i Vasa har fått en stjärna! Just nu fylls Art Center Torni på Stora-långgatan 66 av Kimmo Laitinens kraftfulla målningar. Upplev utställningen som pågår 15.9–25.10.2026 – helt gratis. Dörrarna står öppna tisdag till fredag kl. 12–18 och söndag kl. 12–16. Idag söndag kan du kliva in mellan 12 och 16 och låta färgerna tala. Missa inte höstens mest stämningsfulla konstpaus mitt i stan!

OKTOBER

HELSINGFORS BOKMÄSSA 22-25.10.2026

Orden får huvudrollen på Bokmässan i Helsingfors

Språket står i centrum när Helsingfors Bokmässan samlar litteratörskare i höst. Den 22–25 oktober 2026 fylls Mässcentrum i Helsingfors av författare, böcker och diskussioner – med nästan tusen programpunkter på schemat. Årets tema är Kieli / Språk / Language. Fokus ligger på språkets kraft, utveckling och betydelse. – från finskans framtid till flerspråkighet, översättning och världslitteratur. Även språkminoriteternas röster får större plats.

Mässan är Nordens största litteraturevenemang och lockade över 100 000 besökare 2025.

Tid: 22–25 oktober 2026. Torsdag–lördag kl. 10–20, söndag kl. 10–18. Plats: Helsingfors Mässcentrum. Källa: Messukeskus / Helsingfors Bokmässan

FÖR ALLA DANSANTA

Nu blir det dans – och kaffet ingår

VASA. Dansskorna får komma fram ur garderoben. På söndag 25.10 fortsätter höstens dansserie på Pensionärernas aktivitetscenter på Formansgatan 14 i Vasa. Mellan klockan 16 och 19 spelar orkester och välkomnar dansare i alla åldrar. Inträdet är 15 euro och inkluderar kaffe med bulle – ett ganska bra argument för den som behöver en liten paus mellan danserna. Höstens danser fortsätter även 27 september samt 4 och 25 oktober, 8 och 22 november och 13 december. Här är det alltså fullt möjligt att både mot-ionera och fika på samma gång. Tid och plats: söndag 25.10.2026 kl. 16–19, Formansgatan 14, Vasa. Referens: Pohjanmaan tapahtumakalenteri.

RITZ

Krista och Mark firar finlandssvenskt liv på Ritz den 29 och 30.10.26

Krista Siegfriids och Mark Levengood tar showen ”How Lovely the Song Sounds” till Ritz-scenen. Föreställningarna är torsdagen den 29 oktober och fredagen den 30 oktober 2026 kl. 19.00. Biljetter 49,90 euro. Föreställningen är Finlandssvensk fest på scen: Lucia-krön, kräfte-fester, dialekter, sånger, skratt och kanske en liten tår i ögonvrån. Duon firar sina rötter, nostalgi och allt som finsk-svenskar som bor utomlands saknar. Kvällen blir en varm och humoristisk upplevelse, där mygg inte behövs, men schnapps kan vara en del av upplevelsen. Referensinformation: netticket.fi.

NOVEMBER

YLE

Yle Live kommer till Vasa den 10 november

Yles nya fartfyllda scenföreställning

kommer till Ritz i Vasa den 10 november. Det tvåspråkiga evenemanget kombinerar journalistik, humor, musik, teater och en titt bakom kulisserna på nyhetsarbetet. Föreställningen riktar sig särskilt till 15–19-åringar. Föreställningar ordnas klockan 13 och 19. Dagföreställningen är gratis för elever och kvällsbiljetten kostar 10 euro.

LITTFEST

Vasa litteraturfestival LITTFEST 12-14.11.2026

Litteraturfestivalen som ordnas i november, 12–14.11.2026, samlar igen namnkunniga författare i Vasa. Till LittFest kommer Monika Fagerholm, Kjell Westö, Kirsti Manninen (Enni Mustonen), Axel Åhman, Emmi Itäranta, Jessikka Aro och Tuomas Enbuske. Under hösten utlovas också bokcirkel före festivalen.

VASA STADSTEATER

Vierailu: Elämälle kiitos! Marion Rung 80v Juhlakiertue 13.11.26 klo 19

VAASABAROQUE

BLÄNDAD AV DÖD OCH KÄRLEK 13-15.11.2026

När barocken dansar tango – starka känslor på scenen Italiensk tidig barock möter argentinsk tango och nutida dans i det koreografiska total-verket Bländad av död och kärlek. Vasa Baroque och Carl Knif Company ger föreställningen i Helsingfors 13–14 november och i Vasa söndagen den 15 november kl. 17.00 på Ritz. Koreografi och regi av Carl Knif, musikalisk planering av Kajsa Dahlbäck. På scenen syns sångarna Kajsa Dahlbäck och Erica Back, musiker med violin, bandoneón, luta, viola da gamba och cembalo samt dansarna Jonna Aaltonen, Carl Knif och Terhi Vaimala. Musik av Claudio Monteverdi, Barbara Strozzi och Astor Piazzolla samspekar med kropparnas uttryck kring existens, passion och förgänglighet.

pe / fr 13.11 klo/kl. 19.00 Tanssin talo, Helsinki / Dansens hus, Helsingfors (Liput / biljet-ter: tanssin-talo.fi)

la / lö 14.11 klo/kl. 15.00 Tanssin talo, Helsinki / Dansens hus, Helsingfors (Liput / biljet-ter: tanssin-talo.fi)

su / sö 15.11 klo/kl. 17.00 @ Ritz, Vaasa / Vasa

Föreställningen varar cirka 70 minuter och följs av artistdiskussion. Biljetter till Vasaföreställningen via netticket.fi/vaasa-baroque-syksy-host-26, till Helsingfors via tanssintalo.fi.

Källa: vaasabaroque.com

WASA TEATER

”Snöfall”-premiär 14.11.2026

Julmagin återvänder till Vasa. Ett ensamt barn, ett mystiskt brev och en värld där tomtarna behöver hjälp. När julfavoriten ”Snöfall” återvänder till Wasa Teater väntar en färgsprakande familjeföreställning – men bakom glittret finns också en berättelse om något mycket mänskligt. Det börjar med en önskan. Bild: Wasa Teater

RUSK

Rusk i Jakobstad: Kamarmusik mitt i mörkaste november – ”en smältugn för kreativitet”

17–21 november 2026

När rusk, regn och kolmörker härjar som värst, då tänder RUSK-festivalen sina ljus. Grundad 2013 av klarinettisten Christoffer Sundqvist och kompositören Sebastian Fagerlund. Sedan 2020 leds den av dirigenten Anna-Maria Helsing

– En smältugn där kreativiteten flödar fritt, beskriver man själva. Högklassig kamarmusik möter andra konstgenrer. Exotiska anknytningar? Ja, tack. Årets mörk-aste tid blir plötsligt oförglömligt mysig. Lämna regnskärmen hemma. Ta med öppna sinnen – och kanske en termos glögg. Referens: Bothnia Classic

VASA STADSTEATER

Viirun ja Pesosen joulu

Från och med 19.11.2026 kommer Julia-salen att visa Viiru och Pesonsens jul. Föreställningen, regisserad av Seppo Välinen, för de älskade karaktärerna till en gemensam upplevelse för hela familjen. Premiär 19.11.26

RITZ

ABBA-frenesi tar över Ritz med Dancing Queen-showen 21.11.26

ABBA Dancing Queen-hyllningsshowen tar med sig det legen-

UKRAINE PRESIDENT

The President Discusses How to Protect Ukraine from Russia’s Strikes on Civilian Infrastructure with the Prime Minister of Finland

16 October 2026

In Brussels, President of Ukraine Volodymyr Zelenskyy met with Prime Minister of Finland Petteri Orpo.

The leaders discussed how to protect Ukraine against Russia’s brutal strikes on civilian infrastructure.

“Overnight and throughout today, Russia launched new strikes on our energy facilities. Parts of the Volyn region and Kyiv are still without power after yesterday

evening’s attack,” Volodymyr Zelenskyy noted.

The President stressed that Ukraine constantly needs the means to shoot down missiles and drones to protect people’s lives and critical infrastructure. New decisions to support Ukraine will come as early as this month. The Head of State noted that Finland has always helped us, and that this is greatly appreciated.

Volodymyr Zelenskyy and Petteri Orpo also discussed Ukraine’s

need for shelters. Our country established the Shelter Coalition together with Finland, and now this work needs to be accelerated. The Head of State emphasized that every Ukrainian city and community must have proper shelters and thanked Finland for its readiness to support this effort.

Read more:
<https://www.president.gov.ua/en>

COPYRIGHT: The Presidential Office of Ukraine. All materials featured on this site are licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International. The use of any materials posted on the website is permitted provided you link to www.president.gov.ua regardless of full or partial use of materials.

VECKANS KONSTUPPLEVELSE

Albert Edelfelt
21.7.1854, Kiialan kartano, Porvoon mlk
18.8.1905, Haikko, Porvoon mlk
Skiss till Porträtt av Zacharias Topelius, 1888
Finlands Nationalgalleris samling / Konstmuseet Ateneum
Bild: Finlands Nationalgalleri / Jenni Nurminen

1984
EN ROMAN AV
George Orwell
Del 49

Ett slags feber grep honom vid tanken på att han kanske skulle förlora henne, att den vita ungdomliga kroppen skulle glida honom ur händerna! Det han fruktade mer än något annat var att hon helt enkelt skulle ändra sig om han inte hörde av sig snabbt. Men den fysiska svårigheten att träffas var enorm. Det var som att försöka göra ett drag i schack när man redan var parad. Åt vilket håll du än vände dig var teleskrämen vänd mot dig. I själva verket hade han kommit att tänka på alla möjliga sätt att kommunicera med henne inom fem minuter efter att ha läst lappen. Men nu, när han hade tid att tänka, gick han igenom dem en efter en, som om han lade ut en rad instrument på ett bord.

Det är uppenbart att den typ av möte som hade ägt rum i morse inte kunde upprepas. Om hon hade arbetat på arkivavdelningen skulle det

kanske ha varit jämförelsevis enkelt, men han hade bara en mycket vag aning om var i byggnaden som skönlitterära avdelningen låg, och han hade ingen förevändning för att gå dit. Om han hade vetat var hon bodde och vid vilken tid hon slutade sitt arbete, skulle han ha kunnat träffa henne någonstans på vägen hem. men att försöka följa henne hem var inte säkert, eftersom det skulle innebära att man strövade omkring utanför ministeriet, vilket man måste lägga märke till. När det gällde att skicka ett brev via posten var det uteslutet. Genom en rutin som inte ens var hemlig öppnades alla brev under transporten. Faktum är att det är få som någonsin skrev brev. För de meddelanden som det ibland var nödvändigt att skicka fanns det tryckta vykort med långa listor med fraser, och du strök över de som inte var tillämpliga. I vilket fall som helst kände han inte till flickans namn, än mindre hennes adress. Till slut bestämde han sig för att den säkraste plat-

sen var matsalen. Om han kunde få henne att sitta vid ett bord för sig själv, någonstans mitt i rummet, inte alltför nära teleskrärmarna, och med ett tillräckligt sorl av samtal runt omkring – om dessa förhållanden varade i, låt oss säga, trettio sekunder, skulle det kanske vara möjligt att byta några ord.

I en vecka efter detta var livet som en orolig dröm. Nästa dag visade hon sig inte i matsalen förrän han var på väg ut ur den, eftersom visselpipan redan hade blåst. Förmodligen hade hon bytts ut till ett senare skift. De passerade varandra utan en blick. Dagen därpå befann hon sig i matsalen som vanligt, men tillsammans med tre andra flickor och omedelbart under en tv-skärm. Sedan visade hon sig inte alls under tre förfärliga dagar. Hela hans sinne och kropp tycktes vara plågat av en outhärdlig känslighet, ett slags genomskinlighet, som gjorde varje rörelse, varje ljud, varje beröring, varje ord som han hade att säga eller lyssna till till en plåga. Inte ens i sömnen kunde han helt och hållet undkomma hennes bild. Han rörde inte dagboken under dessa dagar. Om det fanns någon lättnad så var det i hans arbete, där han ibland kunde glömma sig själv i tio minuter i sträck.

HUMOR FÖR ETT- HUNDRA ÅR SEDAN

”Nå, vad tycker du om den här målarduken?”
”Tja, den är väl bra. Jag kan bara inte riktigt se den för all färg du har kladdat på den.”

Olle: ”Mamma, sa inte pappa att vi behövde spara pengar?”
Mamma: ”Jo, min son.”
Olle: ”Vad tror du om att vi sparar in på ricinoljan?”

Astronomic picture of the week:

Ghostly Stellar Tendrils of the Vela Supernova Remnant

This colorful web of wispy gas filaments is the Vela Supernova Remnant, an expanding nebula of cosmic debris left over from a massive star that exploded about 11,000 years ago. This image was taken with the Department of Energy-fabricated Dark Energy Camera (DECam), mounted on the US National Science Foundation's Víctor M. Blanco 4-meter Telescope at Cerro Tololo Inter-American Observatory in Chile, a Program of NSF NOIRLab.

Credit: CTIO/NOIRLab/DOE/NSF/AURA Image Processing: T.A. Rector (University of Alaska Anchorage/NSF NOIRLab), M. Zamani & D. de Martin (NSF NOIRLab) Creative Commons Attribution 4.0 International License

SÖKER RUM

Fru: Och dessutom skiner morgonsolen i det här rummet.
Rumssökare: Nå, det spelar ingen roll. Du kan se att det finns en rullgardin här.

SÖKER RUM

Men väggarna här är så tunna att du kan höra vad som sägs i lägenheten bredvid.
Fru: Ja, men du vet, herrn. Det bor några väldigt intressanta människor där.

SÖKER RUM

Fru: Och vårt hus ligger bara ett stenkast från tågstationen.
Rumsökare: Jag bryr mig inte om det. Jag kastar aldrig sten på tågstationer.

MAROCKANSK BERÄTTELSE

En arab åt bröd, ost och stekt kött. En katt kom jamande bredvid honom. Mannen kastade en bit bröd till den. Katten lukade på den, men åt den inte. Mannen kastade en bit ost till den. Katten åt den inte heller, den lukade bara på den. Sedan kastade mannen ett litet mynt till den och sa: — Gå och köp vad du vill ha.

HOROSKOP FÖR OKTOBER 2026

Väduren (21 mars - 19 april): Du känner dig djäv, Vädur! Men innan du börjar möblera om hela hemmet eller utmanar chefen på en dansduell, kom ihåg: lagom är bäst. Använd din energi klokt (kanske börja med att bara möblera om ett rum).

Oxen (20 april - 20 maj): Den här månaden handlar allt om mys. Oavsett om det är extra filter eller extra snacks, luta dig in i din bekvämlighetszon. Men försök att inte låta Netflix fråga ”Tittar du fortfarande?” fler än tre gånger på raken.

Tvillingarna (21 maj - 20 juni): Du jonglerar sociala planer som en cirkusartist, men var försiktig. Tvilling! Tappar du för många bollar kanske du råkar boka in två middagar på samma kväll. Tips: ta med snacks till båda!

Kräften (21 juni - 22 juli): Humörsvängningarna är starka, men det är också din förmåga att göra en kris till ett dramatiskt ögonblick. Kanalisera din inre såpoperastjärna och sätt lite färg på vardagen. Vem säger att handling av mat inte kan vara teatraliskt?

Lejonet (23 juli - 22 augusti): Du

är redo för rampljuset, Lejon! Men kom ihåg att även andra förtjänar att skina—utom på karaokekvällen, då kan du ta plats och sjunga som om du vore huvudakten på Madison Square Garden.

Jungfrun (23 augusti - 22 september): Listor, listor och fler listor. Men här är twisten: allt behöver inte planeras. Överraska dig själv i oktober genom att göra något spontant. Oroa dig inte, du kan fortfarande bocka av det på en checklista efteråt.

Vägen (23 september - 22 oktober): Oktober handlar om balans, Vägen, men det visste du redan. Kom bara ihåg att balans betyder lite tårta och grönkål. Njut av livets små godsaker utan skuldskänslor—det är just de där söta och salta stunderna som gör livet gott!

Skorpionen (23 oktober - 21 november): Du är alltid lite mystisk, Skorpion, och denna månad är din hemlighetsfulla sida på topp. Oavsett om du håller din Halloweenkostym hemlig eller undviker obekväma samtal, är ditt pokeransikte helt perfekt.

Skytten (22 november - 21 december): Äventyret kallar! Men kanske ska du hoppa över bungejump och

istället utforska nya caféer. Din humor blir din bästa guide denna månad, så skratta åt det när du hamnar på ett kafé utan Wi-Fi.

Stenbocken (22 december - 19 januari): Du klättrar upp för framgångens berg, men oktober påminner dig om att ta en paus. Fira de små segrarna—som att äntligen organisera din strumplåda. Ja, det räknas!

Vattumannen (20 januari - 18 februari): Dina knäppa idéer blommar ut denna månad. Kanske är det dags att äntligen börja med den där udda hobbyn du funderat på—makramékrukor någon? Kreativiteten har inga gränser!

Fiskarna (19 februari - 20 mars): Din drömska sida går på högvarv, Fiskarna. Men försvinn inte alltför mycket in i dina fantasier, annars kanske du missar det där viktiga Zoom-mötet. Kanske dags att sätta några påminnelser (och se till att de inte bara handlar om dagdrömmar!).

Glad oktober på er—må era stjärnor stå rätt och era strumpor alltid ha en matchande par!

